

**Jelisaveta Kalajdžić,
Višnja Đorđić**

Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Novom Sadu

ANALIZA RAZLOGA ZA UPIS NA STRUKOVNE STUDIJE FAKULTETA SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA

1. Uvod

Izbor fakulteta, odnosno, budućeg zanimanja nije diskretan događaj, već proces koji traje i koji valja podržati i usmeravati od strane porodice, škole i društva. Kompatibilnost ličnosti i radnog okruženja (zahteva, uslova i dr. karakteristika radnog mesta) prema Hollandu (1985) preduslov je zadovoljstva izabranom profesijom, produktivnosti i napredovanja u karijeri. Posao fitnes trenera i instruktora aerobika prema nekim procenama (1) predstavlja posao budućnosti: rangira se među 10 najaktuelnijih profesija i očekuje se da će potreba za ovim stručnjacima porasti za 45% u periodu od 2002. do 2012. godine. I poziv sportskog menadžera sve je traženiji, tako da strukovne studije Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja u Novom Sadu izlaze u susret ovim projekcijama. U istraživanju je ispitan profil studenata strukovnih studija fitnesa i sportskog menadžmenta, te razlozi koji ih opredeljuju za upis na studije.

2. Uzorak i metode

Uzorak ispitanika činili su studenti 1-3. godine strukovnih studija Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja u Novom Sadu, upisani na smer Fitnes, odnosno, Sportski menadžment. Uzorkom je obuhvaćeno 35 ispitanika, od čega 18 studenata i 17 studentkinja (cc 2/3 ukupnog broja studenata upisanih na date smerove). Za potrebe istraživanja konstruisan je poseban upitnik, tj. trostepena skala stavova, sa 20 ponuđenih razloga za upis. Od ispitanika je traženo da označe koliko je svaki od ponuđenih razloga važan za njih lično: uopšte nije važan (1), donekle važan (2) i veoma važan (3). Ova skala predstavlja modifikovanu skalu korišćenu za analizu razloga za upis studenata četvorogodišnjih studija fizičke kulture (Todorović, 1997). Upitnikom su dobijeni i podaci vezani za pol, tip završene srednje škole, uspeh u školovanju, nivo bavljenja sportom, te planove o zaposlenju. Tokom prikupljanja podataka svim ispitanicima je obezbeđena puna anonimnost i optimalni uslovi za rad. Za svaki razlog izračunata je srednja ocena važnosti i na osnovu toga je napravljena rang lista za ceo uzorak, te subouzorke studenata i studentkinja. Korelacija između dva niza rangova izračunata je pomoću Spearmanove rang korelacije (ρ). S obzirom na odstupanje od normalne raspodele, razlike između studenata i studentkinja kad je reč o važnosti pojedinačnih razloga utvrđene su testiranjem hi-kvadratom (nivo značajnosti .05). Dobijeni rezultati upoređeni su i sa rezultatima istraživanja realizovanog na sličnom uzorku ispitanika četvorogodišnjeg studija (Todorović, 1997).

3. Rezultati i diskusija

Karakteristike uzorka. U uzorku su podjednako zastupljeni ispitanici muškog i ženskog pola (tabela 1). U odnosu na studente četvorogodišnjih akademskih studija (Todorović, 1997) nema značajne razlike u polnoj strukturi.

Tabela 1. Polna struktura uzorka

	f	%
Žene	17	48.6
Muškarci	18	51.4
Ukupno	35	100

Što se tiče tipa srednje škole, u uzorku dominiraju ispitanici sa završenom stručnom školom (tabela 2). Između studenata i studentkinja nije utvrđena značajna razlika ($p > .05$). Što se tiče strukture uzorka po tipu završene srednje škole, studenti strukovnih studija ne razlikuju se značajno od studenata akademskih studija iz prethodnog istraživanja ($p > .05$).

Tabela 2. Struktura uzorka prema tipu srednje škole

	Gimnazija		Stručna škola		Ukupno	
	f	%	f	%	f	%
Žene	5	29.4	12	70.6	17	100
Muškarci	3	17.6	14	82.4	17	100
Ukupno	8	23.5	26	76.5	34	100
NS						

Strukovne studije upisuju uglavnom vrlodobri đaci, dok je najmanji udeo ispitanika koji su u srednjoj školi ostvarili odličan uspeh (tabela 3). Studenti i studentkinje se ne razlikuju značajno po uspehu u srednjoj školi, pokazalo je testiranje hi-kvadrat testom ($p > .05$).

Tabela 3. Struktura uzorka prema uspehu u srednjoj školi

	Odličan		Vrlo dobar		Dobar		Ukupno	
	f	%	f	f	%	%	f	%
Žene	3	17.6	7	41.2	6	35.3	17	100
Muškarci	2	11.8	9	52.9	7	41.2	17	100
Ukupno	5	14.7	16	47.1	13	38.2	34	100
NS								

Studenti strukovnih studija značajno se razlikuju po srednješkolskom uspehu od studenata akademskih studija iz prethodnog istraživanja (tabela 4). Studenti četvorogodišnjih akademskih studija ostvarili su značajno bolji uspeh u srednjoj školi u odnosu na studente strukovnih studija.

Tabela 4. Studenti strukovnih i akademskih studija - razlike u srednješkolskom uspehu

	Odličan		Vrlo dobar		Dovoljan		Ukupno	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Studenti strukovnih studija	5	17.6	7	41.2	6	35.3	34	100
Studenti akademskih studija	124	39.4	162	51.4	29	9.2	315	100
$\chi^2=26.652$ $p=.00$								

Svi studenti strukovnih studija na fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja prethodno su se bavili sportom (tabela 5). Nivo bavljenja sportom kreće se od rekreativnog do saveznog nivoa.

Tabela 5. *Struktura uzorka prema nivou bavljenja sportom*

	Savezni nivo		Pokrajinski		Lokalni		Rekreativni		Ukupno	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Žene	3	17.6	1	5.9	7	41.2	6	35.3	17	100
Muškarci	7	38.9	7	38.9	4	22.2	0	0.0	18	100
Ukupno	10	28.6	8	22.8	11	31.4	6	17.1	35	100

Grupisanjem ispitanika u dve kategorije bavljenja sportom (viši nivo: savezni i pokrajinski; niži nivo: lokalni i rekreativni), radi testiranja hi-kvadrat testom, konstatuje se značajna razlika između studenata i studentkinja. Studenti su se bavili sportom na višem nivou od studentkinja (tabela 6). Studenti strukovnih studija ne razlikuju se značajno po nivou prethodnog bavljenja sportom u odnosu na studente akademskih studija iz prethodnog istraživanja ($p > .05$).

Tabela 6. *Studenti i studentkinje – bavljenje sportom*

	Viši nivo		Niži nivo		Ukupno	
	f	%	f	%	f	%
Žene	4	23.5	13	76.5	17	100
Muškarci	14	78.8	4	22.2	18	100
Ukupno	18	51.4	17	48.6	35	100
$\chi^2=10.3$ $p=.00$						

Razlozi za upis na strukovne studije fitnesa i sportskog menadžmenta. Na osnovu prosečne ocene važnosti pojedinih razloga formirana je rang lista razloga koji određuju ispitanike za upis na strukovne studije, na smerove Fitnes i Sportski menadžment (tabela 7).

Tabela 7. *Rang lista razloga za upis na strukovne studije Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja*

RANG (ceo uzorak)	Uopšte nije važan (1)	Donekle važan (2)	Veoma važan (3)	Srednja ocena
1. Strukovne studije daju užestručna znanja, više prakse i informacija iz područja koje me najviše zanima.	0 (0%)	14 (40.0%)	21 (60.0%)	2.60
2. Ovaj studijski program najviše odgovara mojim sposobnostima i interesovanjima.	2 (5.7%)	11 (31.4%)	22 (62.8%)	2.57
3. Mogućnost da steknem visoko obrazovanje za samo tri godine studiranja.	4 (11.4%)	14 (40.0%)	17 (48.6%)	2.37
4. Kao aktivnom sportisti odgovarao mi je režim studiranja na strukovnim studijama.	3 (8.6%)	19 (54.3%)	13 (37.1%)	2.28

5-8. Privuklo me je što se radi o novom i aktuelnom studijskom programu.	3 (8.6%)	20 (57.1%)	12 (34.3%)	2.26
5-8. Sa diplomom strukovnih studija otvaraju mi se mogućnosti dobre zarade.	5 (14.3%)	16 (45.7%)	14 (40.0%)	2.26
5-8. Obezbeđeno mi je radno mesto u struci.	5 (14.3%)	16 (45.7%)	14 (40.0%)	2.26
5-8. Smatram da ljudi u ovoj struci ostanu uvek mladi.	5 (14.3%)	16 (45.7%)	14 (40.0%)	2.26
9. Zanimali su me svi aspekti sporta.	6 (18.2%)	13 (39.4%)	14 (42.4%)	2.24
10. To je bio logičan nastavak moje sportske karijere.	9 (25.7%)	13 (37.1%)	13 (37.1%)	2.11
11. Zanima me samo sport, ne i poziv nastavnika fizičkog vaspitanja u školi.	10 (28.6%)	13 (37.1%)	12 (34.3%)	2.06
12. Prijemni ispit je lakši nego na 4-godišnjem studiju na Fakultetu sporta i fv.	10 (28.6%)	19 (54.3%)	6 (17.1%)	1.89
13. Nisam poznavao/la svoje prave sklonosti i sposobnosti.	16 (47.0%)	16 (47.0%)	2 (6.0%)	1.59
14. Procenio/la sam da ću ove studije najlakše završiti.	22 (62.9%)	7 (20.0%)	6 (17.1%)	1.54
15. U tom trenutku nisam znao šta bih drugo studirao.	22 (62.9%)	11 (31.4%)	2 (5.7%)	1.43
16-17. Nisam uspeo/la da se upišem na 4-godišnje studije na Fakultetu sporta i fiz. vaspitanja.	24 (68.6%)	9 (25.7%)	2 (5.7%)	1.37
16-17. Sasvim slučajno sam upisao/la ove studije.	26 (74.3%)	5 (14.3%)	4 (11.4%)	1.37
18. Prethodno sam bezuspešno studirao/la nešto drugo.	31 (88.6%)	1 (2.8%)	3 (8.6%)	1.20
19. Nagovorili su me drugi (roditelji, drugovi, trener...).	32 (94.1%)	0 (0%)	2 (5.9%)	1.12
20. Nisam uspeo/la da se upišem na željeni fakultet (nije u pitanju Fakultet sporta i FV)	31 (88.6%)	4 (11.4%)	0 (0%)	1.11

Na osnovu date rang liste, može se konstatovati da su dva vodeća razloga za upis na strukovne studije vezana za sam profil studija (užestručne, primenjene), te percepciju sopstvenih sposobnosti i interesovanja (podudaranje sa zahtevima studija). U sledećoj grupi razloga (3-8), nalaze se većinom razlozi koji odražavaju pragmatičnu orijentaciju ispitanika: kraće trajanje studija, režim studija koji pogoduje sportistima, mogućnosti dobre zarade, radno mesto u struci. Takođe, značajan je elemenat novine i aktuelnosti, te povezivanje struke sa mladalačkim duhom. Razlozi rangirani na 9, 10 i 11. mesto odnose se na izraženo interesovanje za sport. U donjem delu tabele (12-20) nalaze se mahom razlozi koji ne pripadaju autentičnoj, unutrašnjoj motivaciji za upis na strukovne studije fitnesa i sportskog menadžmenta. Ne može se prevideti relativno visok procenat ispitanika (od cc 70 do 37%) koji ocenom „donekle važan“ ili „veoma važan“ ocenjuje razloge za upis poput lakšeg prijemnog ispita u odnosu na akademske studije, nepoznavanja pravih

sklonosti i sposobnosti, „lutanja“ kod izbora studija itd. Izračunavanje Spearmanovog koeficijenta rang korelacije (ρ) pokazalo je da između rang liste razloga studenata i studentkinja postoji visoka korelacija ($\rho = .78$, $p = .00$), što znači da bez obzira na pol postoji visoka saglasnost u oceni važnosti pojedinih razloga za upis na strukovne studije fitnesa i sportskog menadžmenta. Testiranje razlika između studenata i studentkinja po pojedinim razlozima (hi-kvadrat test) potvrdilo da je nema značajnih razlika u distribuciji ocena važnosti ni kod jednog od 20 ponuđenih razloga.

Poređenje sa studentima akademskih studija. Studenti 3 i 4. godine četvorogodišnjih studija fizičke kulture (odgovora današnjim akademskim studijama), sa fakulteta u Novom Sadu, Beogradu i Nišu ($N=315$) ispitivano je korišćenjem slične skale (Todorović, 1997). Testiranje hi-kvadrat testom pokazalo je da od ukupno 13 identičnih stavki, značajne razlike postoje u 7 slučajeva ($p \leq .05$). /tabela 8/

Tabela 8. Značajne razlike između studenata strukovnih i akademskih studija

Razlozi za upis	Uopšte nije važan		Donekle važan		Veoma važan		Hi kvadrat (p)
	S	A	S	A	S	A	
Zanimanje za sve aspekte sporta	18.2%	2.8%	39.4%	39.0%	42.4%	58.1%	.00
Mogućnost dobre zarade	14.3%	36.5%	45.7%	49.2%	40.0%	14.3%	.00
Obezbeđeno radno mesto u struci	14.3%	52.7%	45.7%	34.6%	40.0%	12.7%	.00
Kao aktivnom sportisti odgovarao mi je režim studiranja	8.6%	33.3%	54.3%	33.6%	37.1%	33.0%	.00
Nisam znao šta bih drugo studirao	62.8%	84.8%	31.4%	9.8%	5.7%	5.4%	.00
Slučajno upisao	74.3%	89.8%	14.2%	5.1%	11.4%	5.1%	.02
Bezuspješno studirao nešto drugo	88.6%	92.1%	2.8%	6.0%	8.6%	1.9%	.05

Najupadljivije razlike tiču su većeg značaja koji studenti strukovnih studija pridaju mogućnosti dobre zarade, obezbeđenom radnom mestu u struci, te režimu studija koji odgovara aktivnim sportistima.

Planovi za zaposlenje. Studenti strukovnih studija u najvećem procentu planiraju da se po završetku studija zaposle u sportskom klubu (13 ispitanika ili 40%), odnosno da vode privatni biznis vezan za sport (13; 37%). U sportskom savezu planiraju da se zaposle dva ispitanika, u odgovarajućem organu uprave jedan ispitanik, dok nešto drugo u planu imaju tri ispitanika. O tome gde će se zaposliti po završetku studija nije dosad razmišljalo dvoje ispitanika.

4. Zaključak

Strukovne studije na fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja podjednako upisuju žene i muškarci. Većina studenata strukovnih studija fitnesa i sportskog menadžmenta završila je srednju stručnu školu sa vrlodobrim/dobrim uspehom. Svi su prethodno bavili sportom, muškarci na višem nivou od žena. U odnosu na studente četvorogodišnjih studija iz istraživanja Todorović (1997) studenti strukovnih studija značajno se razlikuju samo po uspehu u srednjoj školi: ostvarili su slabiji uspeh. Analiza razloga za upis pokazala je da su studenti strukovnih studija pragmatično orijentisani; pored toga što smatraju

da izabrana struka najviše odgovara njihovim sposobnostima i interesovanjima, žele da za kraće vreme (tri godine) dobiju uža stručna znanja sa više prakse. Takođe, očekuju fleksibilniji režim studija (koji se može uskladiti sa aktivnim bavljenjem sportom), kao i dobru zaradu u budućoj profesiji. Uz naglašeno interesovanje za sport, važan razlog za strukovne studije fitnesa i menadžmenta jeste obezbeđeno radno mesto. Inače, većina ispitanika planira da se po diplomiranju zaposli u sportskom klubu ili privatnom biznisu vezanom za sport. Nije zanemarljiv procenat ispitanika koji se za strukovne studije opredelio iz manje poželjnih razloga (lakši prijemni nego na akademskim studijama, nepoznavanje pravih sklonosti itd.). Studenti i studentkinje veoma slično rangiraju ponuđene razloge za upis na strukovne studije. U poređenju sa studentima četvorogodišnjih studija iz prethodnog istraživanja (Todorović, 1997), najupadljivije razlike tiču su većeg značaja koji studenti strukovnih studija pridaju mogućnosti dobre zarade, obezbeđenom radnom mestu u struci, te režimu studija koji odgovara aktivnim sportistima. Kod komparacije rezultata mora se imati u vidu da je veći uzorak studenata četvorogodišnjih studija obuhvatio ispitanike iz tri grada (Novi Sad, Beograd, Niš), kao i da je istraživanje realizovano 1997. godine. Analiza razloga za upis na strukovne studije fitnesa i sportskog menadžmenta pokazuje da ispitanici prepoznaju značajan tržišno-ekonomski potencijal struke za koju su se opredelili. Medijski i na druge načine, valja promovisati strukovne studije, što bi uz dalje napore na podizanju kvaliteta studija trebalo da se pozitivno odrazi na kvalitet kandidata za studije.

Literatura

1. *Fitness trainers and aerobics instructors*. <http://www.careerexplorer.net>
2. Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices*. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall.
3. Todorović, V. (1997). Analysis of the reasons for the enrollment in the faculty of physical education. *Facta universitatis: series physical education*, (4), 45-52.

SUMMARY

ANALYSIS OF THE REASONS FOR THE ENROLMENT IN THE PROFESSIONAL STUDY PROGRAM AT FACULTY OF SPORT AND PHYSICAL EDUCATION

Faculty of sport and physical education in Novi Sad enrolled first generation at professional study program three years ago. In past period no objective analysis of efficiency and justifiableness of professional courses has been conducted. Aiming to explain some aspects of that issue, the authors analyse the students' reasons for the enrolment in the professional study program. The students assessed the importance which they personally attach to the 20 offered reasons for the enrolment in the professional courses. The degrees of importance of the offered reasons were determined. The results of the research can be applied in evaluating justifiableness of professional studies.

Key words: *faculty of sport and physical education, professional studies, students, reasons for enrolment*